

Õpetaja, lase mul olla mina ise

Aeg on pannud meid olukorda, kus peaaegu iga eestlane on tundnud ebamugavust oma väheses võõrkeeleoskuse pärast. Eesti arengus on välistatud rohked väliskontaktid ning erialased koostööprogrammid. Ei jäägi üle muud kui õppida võõrkeelt, et saada aimu maailma asjadest, oma eriala tippsaavutustest.

Aega, mille iga täiskasvanud inimene on koolis keeletundides veetnud, ei olegi vähe, tegelikult ei oska aga keskkooli lõpetanu korralikus võõrkeeles vähimatki informatsiooni vahetada. Aastakümnete jooksul polegi see olnud keeletundide eesmärk. Praegused tegusad põlvkonnad on õppinud koolis programmid järgi, mille abil õpetati lugema ja tõlkima, mitte suhtlema. Vestlemiseks nimetati kunstlikult loodud olukorda, kus õpetaja dikteeritud teemakohast teksti loetakse peast väikeste variatsioonidega. Mõista kõnet, avaldada oma arvamust, küsida infot võõras keeles ei peetud vajalikuks. Ega seda viimaste aastateni eriti vaja läinudki.

UMBKEELNE KEELEOSKUS

Võõrkeeleõpetuse tähtsat ning samal ajal üsna lootusetut seisukorda on tajunud kõik, kes keeleõpetusega seotud. Ühest küljest haakub see kogu õpetussüsteemi ning didaktika hädadega, teisest küljest võõrkeele kui spetsiifilise ainega.

On kurb tõsiasi, et enamik Eesti võõrkeeleõpetajaid ei ole saanud viibida õpetatava keele keskkonnas. Sageli ei ole õnnestunud pärast kõrgkooli lõpetamist üldse kõnelda kellegagi, kellele õpetatav keel oleks emakeele. Väljendusoskus ning aktiivsel kasutatavate sõnade ring on taandunud kooliõpiku tasandile. Viimased sisaldavad tarku tekste, kuid ei toeta vähimalgi määral õpilase ja õpetaja suhtlemist, keele kõnelemist tunnis. Täiesti tavaline on olukord, kus õpilane viibib 45 minutit keeletunnis nii, et ta sõnagi ei lausu. Õpik ja ka senine metoodika võimaldavad seda.

Võõrkeeleõpetajate metoodiline täiendamine, samuti väliskursuste tegemine, uute õpikute ning töövihikute, ka täiskasvanute õppekomplektide koostamine on praegu esmane. Meie vabariigi ja linna valitsus ei peaks selle pealt kokku hoidma.

Üsna loomulik on meie praeguses olukorras otsida abi põhjanaabritelt. Emakeele ja temperamendi lähedus eeldab ka sarnaseid raskusi. Külalaps võiks ka neist ülesamist teed ning õpetamise meetodid olla sarnased.

ISE KÄEGA KATSUDA

Õpikud valib kool mitme variandi hulgast. Ministeerium on heaks kiitnud ja kasutada lubanud korraga mitu komplekti. Uuematel õpikutel on kaasas töövihik, õpetaja raamat, heli- ja videokassetid. Tundides kasutatakse neid kõiki agaralt. Õpetatakse keelt, mida saab kõnelda igapäevases elus. Väga palju on õpikutes dialooge, mida töövihikute abil kinnistatakse enesekohaseks. Pikki tõlkeid ning teksti ümberkirjutamist, samuti sõnade vihikusse kirjutamist tundides ei ole. Harjutustik annab palju ülesandeid, kus tuleb lüüki täites leida vastused etteantud materjalist ning mänguliselt, humoorikalt

□ Nii Uppsala Ülikooli õpetajate täiendusteaduskonna spetsialistid, kes jaanuaris Tartus käisid, kui ka Tammepere linna keelemetoodik Anna-Liisa Virtala tahavad meie õpetajate õpetamises osaleda. Lektor Anna-Liisa Virtala peab Tartus 26. veebruarist 4. märtsini loenguid kommuni-katiivsest meetodist, milles teooria leiab kinnitust rohkete videofilmidega. Viis päeva loenguid ning õppusi inglise keele õpetajatele haridusosakonna keelekeskuses on esimene väike samm tuhandete mil-lide pikkusel teekonnal — nii ütles A.-L. Virtala esimese loengupäeva lõppedes.

ja fantaasiaga lahendada situatsioone. Väga palju kasutatakse noorema astme õpikute harjutustikes selgitust teksti tähenduse ning töökorralduse tarvis. Seejärel suunatakse õpilase jõud selle kindistamisele ning enesestläh-tu-vaks mõtlemiseks. See loob lapsel kindlustunde. Rohkem kui oma keeleõpetuses oleme harjunud nägema, kasutatakse harjutustes variante, kus laps võõrkeeles selgitab või vastab kirjalikult küsimustele. Seda ka kontrollitöös. Kommunikatiivne strateegia keeleõpetuses peab oluliseks õpetada aru saama nii kirjalikult kui ka suulisest tekstist, eristama kõ-

eraldi kodused ülesanded nii nõrgematele kui tugevamatele õpilastele, paljud valivad siiski raskema.

ÕPILANE ON ISIKSUS

Soomelaps on õpihimuline. Kogu õppimis-õpetamissüsteem võimaldab tal tunda end hästi ning vastutavana enese arendamise eest. Ainete käsitus on loogiline ning loomupäraselt vastuvõetav. Õpikud on ülesehituselt köitvad ja arusaadavad. Ka õpetaja toetab ja abistab õpilast, mitte ei hurjuta. Õpetaja on laste ees avari, räägib neile endast ning lapsed vastavad samaga. Usaldus, toetus ning ühiste eesmärkide tunnetamine loob kõigile turvalisuse. Viimase puudumist meie koolides märkas ka Sten-Gunnar Hellström Uppsalast. Tema väljenduse kohaselt peaks meie õpetaja astuma tubli sammu lähemale lastele ning siis aitama ka lastel tõusta, nii et võiks suhelda lugupidavalt võrdsel tasandil. S. G. Hellströmi arvates on meie õpetaja klassis liialt tähtsas asendis, uhke oma teadmiste üle ning halvustav õppurite teadmatuses suhtes. Õpetaja räägib liiga palju, lapsed liiga vähe. Liialt palju on otsest küsitlust, vähe paaris- ja kolmikvestlust, nii et kõik korraga kõnelevad. See näitab veel kord selgelt, kui väga on vaja õpetada õpetajat, muuta suhteid koolis. Seda teab ja tunneb ka koolilaps. Kui kiiresti muutuvad tuhmiks septembris teadmishimuliselt säranud laste silmad, seda oleme näinud kõik, nii õpetajad kui lapsevanemad.

Ühest inglise keele kabineti Tampere töin kaasa lühidalt sõnastatud spikri tõelisele õpetajale. Ma ei saanud teada, kas selle on koostanud pedagoogid, psühholoogid või lapsed ise. Naerdes vastati: me kõik soovime näha koolis niisugust õpetajat.

TÕELINE ÕPETAJA

- ① seisab minu kõrval
- ② laseb mul olla mina ise ja püüab aru saada, kuidas oleks olla minu asemel
- ③ võtab mu omaks, ükskõik kas ma meeldin talle või mitte
- ④ ei tunnista eelarvamusi, mis lähtuksid minu või tema minevikust
- ⑤ huvitub rohkem sellest, kuidas ma õpin, kui sellest, mida ma õpin
- ⑥ ei pane mind tundma rahutust ega hirmu
- ⑦ pakub palju võimalusi
- ⑧ laseb mul tegelda eneseõpetamisega, isegi siis, kui see võtab rohkem aega
- ⑨ räägib nii, et ma saan aru, mida ta oma jutuga mõtleb